

Sygn. akt IV CZ 38/15

POSTANOWIENIE

Dnia 9 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa K. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z
siedzibą w S.
przeciwko Z. F.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 9 października 2015 r.,
zażalenia pozwanego
na postanowienie Sądu Okręgowego w G.
z dnia 5 grudnia 2014 r.,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w G. odrzucił apelację pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego z dnia 15 lipca 2013 r., podając, że postanowieniem tego Sądu z dnia 14 stycznia 2014 r. utrzymane zostało w mocy postanowienie referendarza sądowego z dnia 6 listopada 2013 r. odmawiające pozwanemu zwolnienia od opłaty od apelacji od wyroku z dnia 15 lipca 2013 r. Podczas biegu terminu wskazanego w wezwaniu do zapłaty pozwany złożył ponowny wniosek o zwolnienie od opłaty od apelacji. Po wyjaśnieniu, że opiera się on na tych samych podstawach, co poprzednio wniesiony, Sąd Rejonowy odrzucił go postanowieniem z dnia 12 lutego 2014 r. Pozwany opłacił apelację po otrzymaniu kolejnego wezwania do uzupełnienia braku apelacji w tym względzie. Sąd Okręgowy stwierdził, że postanowienie o odrzuceniu ponownego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych nie przerwało terminu do uiszczenia opłaty. Kontrola instancyjna tego postanowienia, przeprowadzona na podstawie art. 380 k.p.c., wykazała, że nie doszło do zmiany sytuacji finansowej i majątkowej pozwanego, która mogłaby usprawiedliwiać przyznanie mu zwolnienia od kosztów sądowych, a zatem postanowienie Sądu pierwszej instancji było prawidłowe. Skoro ponowny wniosek nie przerwał biegu terminu do uiszczenia opłaty, który upłynął z dniem 13 lutego 2014 r., to wniesienie opłaty w dniu 14 sierpnia 2014 r. było spóźnione i apelacja podlegała odrzuceniu na podstawie art. 370 i art. 373 k.p.c.

Pozwany w zażaleniu zarzucił naruszenie art. 107 ust. 1 u.k.s.c. przez nieprawidłowe zastosowanie, polegające na uznaniu, że powtórny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych nie różnił się znacznie od poprzedniego i nie doprowadził do przerwania biegu terminu do wniesienia wymaganej opłaty, podczas gdy chodzi o każdą zmianę sytuacji majątkowej, a nie tylko znaczną. Także opłacenie apelacji na wezwanie sądu po odrzuceniu ponownego wniosku wywołało skutek. Pozwany domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 107 ust. 1 u.k.s.c., w razie oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych strona nie może ponownie domagać się zwolnienia powołując się na te same okoliczności, które stanowiły uzasadnienie oddalonego wniosku. Dla oceny, czy rzeczywiście wystąpiły nowe lub inne okoliczności, o jakich mowa w tym przepisie, należy dokonać porównania sytuacji majątkowej strony przedstawionej we wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych z sytuacją zaprezentowaną przez nią w ponownym wniosku. Utrwalone zostało w orzecznictwie, że chodzi tu o zmiany istotne, które mogłyby wpływać na odmienne rozstrzygnięcie o obowiązku strony w odniesieniu do ponoszenia kosztów sądowych. Nie każda zatem niekorzystna modyfikacja wysokości wynagrodzenia, dochodów czy stałych wydatków może być potraktowana jako przyczyna ingerencji w prawomocne orzeczenie sądu odmawiające zwolnienia od kosztów sądowych. Nie będą należały do nich niewielkie różnice, które zachodzić mogą w normalnym procesie uzyskiwania wynagrodzenia, czy dochodu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 lutego 2009 r., V CZ 4/09; z dnia 24 września 2009 r., IV CZ 64/09, niepublikowane). Nie powinny mieć znaczenia dla oceny ponownego wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych fakty i zdarzenia, które kształtowały kondycję finansową oraz majątkową strony, ocenioną przez sąd jako niezastępującą na przyznanie stronie zwolnienia od kosztów sądowych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2013 r., III CZ 8/13, niepublikowane). Nie jest możliwe opracowanie uniwersalnych kryteriów dla oszacowania różnicy w stanie majątku czy dochodów strony domagającej się ponownie zwolnienia od kosztów sądowych, ponieważ uwzględniać trzeba okoliczności ściśle związane z konkretną osobą i sytuacją w jakiej się znajduje. Wykazanie zaistnienia, zakresu i istotności powoływanej zmiany w okresie dzielącym obydwie wnioski, z uwzględnieniem zaskarżenia postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych, jest obowiązkiem strony. Podkreślenia wymaga, że także przed wejściem w życie ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 1025 ze zm.) wymagane było przedstawienie w powtórnym wniosku istotnej zmiany okoliczności (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 lutego

1999 r., I CKN 1064/97, OSNC 1999, nr 9, poz. 153); z dnia 30 sierpnia 2000 r., V CZ 76/00, niepubl.).

Kontrola prawidłowości oceny postanowienia o odrzuceniu ponownego wniosku pozwanego o zwolnienie od kosztów sądowych, dokonana przez Sąd Okręgowy na podstawie art. 380 k.p.c., nie została skutecznie zakwestionowana. Sąd ten był uprawniony do oceny postanowienia Sądu pierwszej instancji w oparciu o materiał, który był podłożem orzekania przez Sąd niższej instancji. Niestusne są zastrzeżenia dotyczące niedopuszczalności badania prawidłowości wydania postanowienia, z uwagi na brak jego uzasadnienia, ponieważ zakres kognicji sądu drugiej instancji uprawniał go do ponownego rozpoznania sprawy także w tej kwestii. Nie mógł odnieść zamierzonego rezultatu zarzut, kwestionujący wykładnię art. 107 u.k.s.c., w odniesieniu do zakresu zmiany okoliczności, która wbrew jego oczekiwaniom, powinna być istotna. Nie budzi także wątpliwości przyjęcie za podstawę tej oceny porównania stanu finansowego i majątkowego z okresu pierwszego wniosku i ponownie złożonego, wynikającej z treści wniosków i przedłożonych przez pozwanego dokumentów. Powołanie się w ponownym wniosku na najistotniejszy element obciążenia stanu majątkowego pozwanego w postaci powstania zaległości z tytułu składek należnych Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych w wyszczególnionych wysokościach, nie mogło prowadzić do odmiennej oceny jego możliwości płatniczych. Nie zostało wykazane, kiedy powstały te zaległości oraz czy mogły być podnoszone w skardze na postanowienie referendarza sądowego. Obowiązek płacenia składek był stałym składnikiem prowadzonej przez pozwanego działalności. Nie ma w zażaleniu racji, skłaniających do uznania, że zaległości powstały w krótkim czasie pomiędzy złożeniem obu wniosków, czy też po wydaniu postanowienia przez Sąd Rejonowy.

Ponowny wniosek, niespełniający wymagań zaistnienia istotnej zmiany okoliczności, w wyjaśnionym rozumieniu art. 107 ust. 1 u.k.s.c., przyjętych za podstawę postanowienia o oddaleniu pierwszego wniosku, podlega odrzuceniu, stosownie do art. 107 ust. 2 u.k.s.c. i nie przerywa biegu terminu przewidzianego dla wniesienia wymaganej opłaty. Także w okresie obowiązywania ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych - jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 9, poz. 88 ze zm.) przyjmowane było, że ponowne złożenie

wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, nawet dokonane w terminie określonym w wezwaniu do zapłaty, nie może uchylić skutków prawomocności wydanego wcześniej rozstrzygnięcia i tym samym nie ma wpływu na bieg terminu określonego w art. 16 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o sądowych w sprawach cywilnych. Nie ma podstaw do uznania, że omyłkowe skierowanie przez Sąd Rejonowy, po odrzuceniu wniosku, wezwania do pozwanego o zapłatę opłaty od apelacji powoduje, że opłata została wniesiona w terminie. Odrzucenie wniosku oznacza, że nie wywołał on zamierzonych skutków prawnych, nie doszło zatem do wzruszenia prawomocności postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych i przerwania terminu wyznaczonego do usunięcia braku fiskalnego apelacji. Wniesienie opłaty po upływie tego terminu potraktowane być musiało jako spóźnione.

Z tych względów Sąd Najwyższy oddalił zażalenie na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.

kc